

Jemioła – znany, nieznanany sprzymierzeniec w leczeniu onkologicznym

Jemioła w dawnych tradycjach celtyckich uważana była za dar bogów i panaceum na wszelkie dolegliwości [1]. W krajach niemieckojęzycznych historia stosowania preparatów z jemioły sięga ponad 1000 lat. Hipokrates oraz dawni lekarze arabscy zalecali wyciągi z jemioły w leczeniu epilepsji, chorób serca, obrzęków oraz chorób śledziony. Stosowana jest również w leczeniu zranień, choroby nadciśnieniowej, reumatyzmu, bólu, cukrzycy czy dolegliwości menstruacyjnych. Wierzy się również, że np. napar z liści z *Loranthaceae* spp. (rodzaj afrykańskiej jemioły) leczy złamania kości oraz dolegliwości bólowe.

MTZ
CLINICAL
RESEARCH

Jemioła jest wiecznie zielonym półpasożytem drzew, tworzącym na nich charakterystyczne kuliste krzewy. Rodzaj jemiołowate obejmuje około 70 gatunków roślin, rosnących głównie w tropikalnej i subtropikalnej Afryce, a tylko nielicz-

ne gatunki występują w Azji, Europie i Australii. Jemiołę europejską *Viscum album* L. dzieli się na trzy podklasy: (1) *Viscum album* ssp. *album* – jemioła pospolita typowa (biała, europejska), występująca na drzewach liściastych, głównie na topolach i jabłoniach, ale także na klonach, lipach, robiniach, głogu, wierzbach płaczących, migdałowcach, brzożach i czasem na dębach oraz wiązach; (2) *Viscum album*

ssp. *austriacum* – jemiola pospolita rozpięzchła, występuje na sosnach; (3) *Viscum album* ssp. *abietis* – jemiola pospolita jodłowa. Poszczególne gatunki jemioli przywiązane są do określonych gatunków drzew żywicielskich.

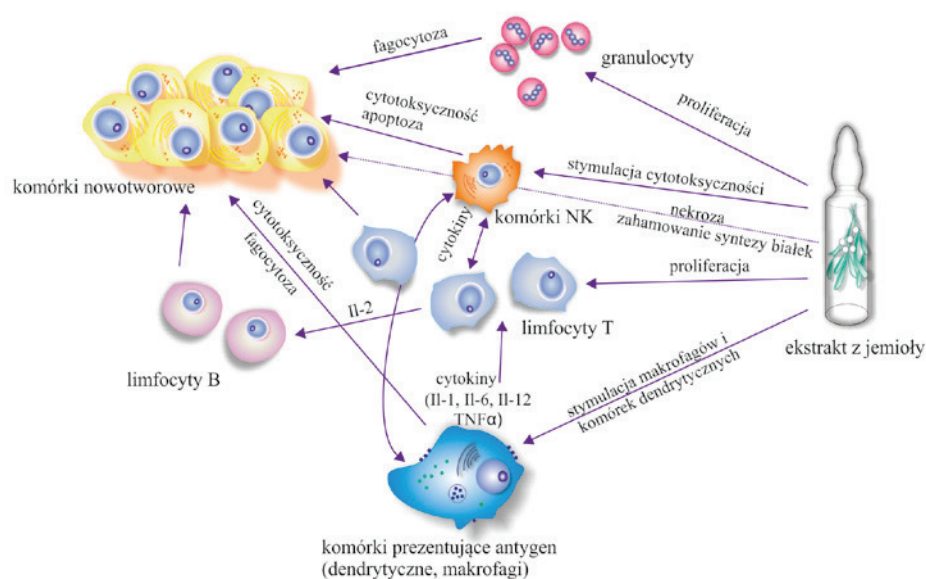
Lecznicze właściwości jemioli

Pierwsze wzmianki i sugestie o możliwościach wykorzystania preparatów z jemioli w leczeniu przeciwnowotworowym pochodzą od filozofa i twórcy antropozofii Rudolfa Steiner'a (1861-1925). Zainicjowane przez niego prace doprowadziły do powstania w 1926 r. pierwszego preparatu Iscar (późniejszy Iscador), będącego sfermentowanym ekstraktem z jemioli białej, podawanym pacjentom podskórnie. Do innych preparatów dostępnych komercyjnie należą: Helixor, Isorel, Cefaleksin, Lektinol, Eurixor, Iscucin czy Abnobaviscum, używane do leczenia m.in. antynowotworowego, epilepsji, artretyzmu, nadciśnienia, bezpłodności czy endometriozy. Obecnie uznaje się jemiolę za remedium na ponad dwadzieścia różnych dolegliwości [2-5]. Preparaty oparte o jemiolę, sporządza się z roślin zbieranych wiosną, kiedy występuje w roślinach największy pik rozwoju wegetatywnego, oraz zimą, kiedy w pełni dojrzej zawiązki i owoce. Ekstrakty są łączone w jednym preparacie. Wynika to z sezonowych różnic w zawartości różnych substancji leczniczych, występujących w jemioli [3].

Ponadto różne gatunki jemioli, z różnych regionów oraz żywicieli charakteryzują się odmiennym składem chemicznym oraz zawartością poszczególnych substancji, co przekłada się również na ich wykorzystanie w leczeniu poszczególnych dolegliwości.

Jemiola – źródło cennych substancji

Pośród najważniejszych substancji, występujących w ekstraktach z jemioli *Viscum album*, wyróżnia się: glikoproteiny, polipeptydy, peptydy, oligo i polisacharydy, flawonoidy, tiole, triterpeny i glikozydy fenolowe (Tab.1.). Liście *Viscum album* stosowane są głównie w terapiach przeciwnowotworowych, przeciwcukrzycowych oraz obniżających ciśnienie krwi. Preparaty ze świeżych liści *Globimetula braunii* (rodzaj afrykańskiej jemioli) mają właściwości przeczyszczające, a ekstrakt etanolowy z liści posiada właściwości antyoksydacyjne, wynikające ze wzrostu aktywności dysmutazy nadtlenkowej, katalazy oraz peroksydazy glutationowej

Ryc. 1. Właściwości wiskotoksyny aktywujące układ immunologiczny.

i malanodialdehydu, obniżając jednocześnie poziom triglicerydów [4]. Ekstrakt z koreańskiej jemioli (*Viscum album* L. var. *coloratum* Ohwi), w połączeniu z ćwiczeniami, może również skutecznie zapobiegać utracie siły i masy mięśniowej u ludzi starszych [6].

Jemiola w walce z nowotworem

Chyba najlepiej przebadanymi substancjami o właściwościach antynowotworowych są lektyny galaktozo i N-acetyloglukozamina, składające się z dwóch podjednostek: łańcucha A oraz B połączonych mostkiem dwusiarczkowym. Łańcuch A odpowiedzialny jest za inaktywację podjednostki 60S rybosomu, powodując zahamowanie syntezy białek, natomiast łańcuch B łączy się z glikokoniugatami, występującymi na powierzchni komórek, ułatwiając wnikanie do komórek toksycznej podjednostki łańcucha A oraz powodując wzrost sekrecji cytokin i aktywację komórek NK („natural killers” – naturalni zabójcy) [5,7,8]. W badaniach nad ostrą białaczką szpikową (AML) wykazano, że lektyny z kwasem oleanolowym powodują zahamowanie proliferacji komórek nowotworowych oraz indukują apoptozę [3,9]. Działają m.in. poprzez mechanizmy związane ze szlakami sygnałowymi Wnt, mikroRNA – miR-135a i b, a aktywację syntezy mRNA poprzez interleukiny, wzmaganie efektu cytotoxicznego komórek NK i wzrost poziomu cytokin przeciwzapalnych (TNF α , IL-1 czy IL-6) oraz aktywację innych komórek układu odpornościowego, takich jak makrofagi i granulocyty [3,10,8]. Podobne właściwości aktywujące układ immunologiczny mają zawarte w ekstrakcie z jemioli wiskotoksyny [3,5], (Ryc.1.). Zauważono również, iż reemisja nowotworów wydaje się być związana z przypadkami wystąpienia u chorego gorączki. Systematyczna hipertermia jest znanym czynnikiem uwrażliwiającym radio- i chemio-

Typ substancji	Klasa substancji	Wpływ na komórki nowotworowe	Wpływ na układ immunologiczny
Glikoproteiny	Lektyny I, II i III	Cytotoksyczność poprzez hamowanie syntezy białek rybosomalnych Indukcja apoptozy	Wydzielanie TNF- α , IL-1, IL-2 i IL-6 Aktywacja komórek NK Wzrost aktywności fagocytarnej
	VisalbcBA	Niewielka cytotoksyczność	Stymulacja limfocytów
Polipeptydy	Wiskotoksyny A1-3, B, C1, 1-PS, U-PS	Cytotoksyczność poprzez lizę ściany komórkowej Hamowanie syntezy RNA, DNA i białek	Aktywacja makrofagów Aktywacja granulocytów i fagocytozy Uwalnianie cytokin (IL-6) Wzrost toksyczności skierowanej przeciw nowotworowi za pośrednictwem komórek NK
Peptydy	Peptyd 5 kDA, Glutathion	Wzrost aktywności cytotoksycznej Zahamowanie wzrostu guza (badanie na zwierzętach)	Stymulacja makrofagów Aktywacja komórek NK
Oligo- i polisacharydy	Arabinogalaktany, Glukuroniany	Zahamowanie wzrostu guza (badanie na zwierzętach) Ochrona przed skutkami radioterapii	Stymulacja komórek T pomocniczych (TH1 $\uparrow$, INF γ $\uparrow$, IL-6, TNF- α) i fagocytozy Zwiększenie aktywności komórki NK Uwolnienie interferonu- γ
Flawonoidy	Pochodne Kwerce- tyny	Indukcja apoptozy Zahamowanie wzrostu guza (badanie na zwierzętach)	Działanie antyoksydacyjne Działanie ochronne
Tiole	Glutathion	-	Działanie antyoksydacyjne
Triterpeny	Kwas oleanolowy, Kwas betulinowy, Kwas ursolowy, Lupeol, octan β -amyryny, octan lupeolu	Indukcja apoptozy Zahamowanie wzrostu guza (badanie na zwierzętach)	Indukcja apoptozy Zahamowanie wzrostu guza (badanie na zwierzętach)

Tab. 1. Biologicznie aktywne składniki zawarte w ekstrakcie z jemioli [3].

terapię, aktywując komórki NK oraz komórki dendrytyczne. Powstała hipoteza, że substancje takie jak liposacharydy i lektyny, poprzez receptory np. toll-like, odgrywają rolę w efekcie antynowotworowym związanym z gorączką. W badaniach retrospektywnych, u przeważającej większości pacjentów, po infuzji preparatu z jemioli nastąpił wzrost temperatury do $\geq 38,5$ °C w przeciągu 24 h. Nieznany jest jednak na razie dokładny mechanizm związany z indukcją gorączki u pacjentów [11].

U chorych po terapii preparatami z jemioli zauważono również: zmniejszenie efektów ubocznych radio- i chemioterapii oraz symptomów, takich jak: mdłości, wymioty, biegunka czy immunosupresja, polepszenie odpowiedzi immunologicznej (wzrost naturalnych mechanizmów

obronnych organizmu i spadek podatności na infekcje), zmniejszenie dolegliwości bólowych związanych z chorobą nowotworową, polepszenie jakości życia (wzrost apetytu, normalizacja snu, termowrażliwości, zauważalna poprawa nastroju), zapobieganie nawrotom nowotworów, skrócenie czasu hospitalizacji oraz wydłużenie czasu przeżycia [3].

Redukcję efektów ubocznych, wynikających z zastosowania u pacjentów chemoterapii, i wydłużenie czasu przeżycia oraz polepszenie jakości życia zaobserwowano np. w badaniach z lekiem Iscador (1442 pacjentów) [12,13], Hexilor (741 pacjentów) [14] czy Abnova-Viscum Mali (270 pacjentów) [15].

Na świecie przeprowadzono ponad 120 badań klinicznych z użyciem preparatów z jemioli, w różnych typach

nowotworów [3]. Obecnie trwają m.in. badania z lekiem Iscador Qu w raku trzustki, nowotworze jelita grubego, Helixor® M w zaawansowanych guzach litych oraz abnoba-VISCUM 900 via Mitomycin C u pacjentów z nowotworem pęcherza [16].

Na rynkach zagranicznych dostępnych jest kilka rodzajów preparatów z jemioli stosowanych w różnych wskazaniach, podczas gdy w Polsce są one na razie w większości niedostępne. W aptekach nabyć można jedynie wyciąg alkoholowy z jemioli *Intractum Visci albi* – stosowany w stanach łagodnego nadciśnienia tętniczego. Niemniej jednak prowadzone pierwsze badania kliniczne z lekiem Iscador dają nadzieję również polskim pacjentom – nie tylko z chorobami nowotworowymi – na szerszą informację o właściwościach wyciągów z jemioli i lepszy dostęp do preparatów zawierających jemiolę.

Firma MTZ Clinical Research prowadzi badanie kliniczne z podaniem wyciągu z jemioli u nowo zdiagnozowanych pacjentów z nieoperowalnym rakiem trzustki.

Źródła:

- Pollmeier M., *Mistletoe treatment as homeopathic magic*, Dtsch Arztebl Int. 2015;112(1-2):9.
- Ernst E., *Cancer therapy with mistletoe: hope or hype?*, J Herb Pharmacother. 2002;2(1):3-5.
- Weleda A.G., *Iscador – Science-based information*, New Edition 07/2010.
- Adesina S.K., Illoh H.C., Johnny I.I., Jacobs I.E., *African mistletoes (Loranthaceae); ethnopharmacology, chemistry and medicinal values: an update*, Afr J Tradit Complement Altern Med. 2013;10(4):161-70.
- Marvibaigi M., Supriyanto E., Amini N. et al., *Preclinical and clinical effects of mistletoe against breast cancer*, Biomed Res Int. 2014;2014:785479.
- Lim N.J., Shin J.H., Kim H.J. et al., *A combination of Korean mistletoe extract and resistance exercise retarded the decline in muscle mass and strength in the elderly: A randomized controlled trial*, Exp. Gerontol. 2017;87(Pt A):48-56.
- Han S.Y., Hong C.E., Kim H.G., Lyu S.Y., *Anti-cancer effects of enteric-coated polymers containing mistletoe lectin in murine melanoma cells in vitro and in vivo*, Mol Cell Biochem. 2015;408(1-2):73-87.
- Yau T., Dan X., Ng C.C., Ng T.B., *Lectins with potential for anti-cancer therapy*, Molecules, 2015;20(3):3791-810.
- Delebinski C.I., Twardziok M., Kleinsimon S. et al., *A Natural Combination Extract of Viscum album L. Containing Both Triterpene Acids and Lectins Is Highly Effective against AML In Vivo*, PLoS One. 2015;10(8):e0133892.
- Li L.N., Zhang H.D., Zhi R., Yuan S.J., *Down-regulation of some miRNAs by degrading their precursors contributes to anti-cancer effect of mistletoe lectin-I*, Br J Pharmacol. 2011;162(2):349-64.
- Schläppi M., Ewald C., Kuehn J.J., Weinert T., Huber R., *Fever Therapy With Intravenously Applied Mistletoe Extracts for Cancer Patients: A Retrospective Study*, Integr Cancer Ther. 2016. pii: 1534735416658121.
- Bock P.R., Friedel W.E., Hanisch J., Karasmann M., Schneider B., *Retrolective, comparative, epidemiological cohort study with parallel groups design for evaluation of efficacy and safety of drugs with „well-established use“*, Forsch Komplementarmed Klass Naturheilkd. 2004;11 Suppl 1:23-9.
- Grossarth-Maticcek R., Ziegler R., *Prospective controlled cohort studies on long-term therapy of breast cancer patients with a mistletoe preparation (Iscador)*, Forsch Komplementmed. 2006;13(5):285-92.
- Beuth J., Schneider B., Schierholz J.M., *Impact of complementary treatment of breast cancer patients with standardized mistletoe extract during aftercare: a controlled multicenter comparative epidemiological cohort study*, Anticancer Res. 2008;28(1B):523-7.
- Eisenbraun J., Scheer R., Kröz M., Schad F., Huber R., *Quality of life in breast cancer patients during chemotherapy and concurrent therapy with a mistletoe extract*, Phytomedicine. 2011;18(2-3):151-7.
- ClinicalTrials.gov, <https://clinicaltrials.gov/ct2/results?term=mistletoe> [dostęp: 01.06.2017].

dr n. med. Dagmara Kabzińska

Konsultant naukowy
w MTZ Clinical Research

MTZ
CLINICAL
RESEARCH

MTZ Clinical Research prowadzi badanie kliniczne z podaniem wyciągu z jemioli u nowo zdiagnozowanych pacjentów z nieoperowalnym rakiem trzustki.